

PARENIČKA, Pavol. *Štúrovskí revolucionári a vizionári na nemeckých univerzitách (Sonda do kritického myslenia štúrovcov).*

Martin : Matica slovenská, 2022, 294 s. ISBN 978-80-8128-287-4.

Minuloročný držiteľ ocenenia Národná cena Vojtecha Zamarovského za trvalý prínos do literatúry faktu, matičný vedec a popularizátor Pavol Parenička priniesol na náš knižný trh novú publikáciu ***Štúrovskí revolucionári a vizionári na nemeckých univerzitách (Sonda do kritického myslenia štúrovcov)***. Kniha vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej a je cenným prínosom do štúrovskej problematiky, príhodne v Maticou vyhlásenom Roku odkazu štúrovcov. Autor v nej zúročil dlhoročné skúsenosti, ktoré sú výsledkom jeho profesijného záberu venujúceho sa kultúrnej a literárnej histórii najmä z biografického aspektu. Kniha je ďalším cenným vkladom autora do poznania našej národnej histórie, ako to ukázal už vo svojich predošlých prácach. Spomeňme spoločne s B. Truhlárom dokumentárnu knihu *Peter Jilemnický* (1989), je autorom monografie *Život a dielo Petra Kellnera-Záboja Hostinského* (1998), portréty účastníkov spracoval v publikácii *Tatrínska sednica čachtická 1847* (2007), štúdie o slovenských spisovateľoch publikoval v zborníkoch a časopisecky (*Biografické štúdie*, *Knižnica*, *Literárny archív*, *Literárnomúzejný letopis*, *Slovenské pohľady*), zostavil zborník *Stanislav Mečiar* (1996). Ako lexikograf je autorom početných hesiel o slovenských spisovateľoch v *Slovenskom biografickom slovníku 3 – 6* (1987 – 1994), *Reprezentačnom biografickom lexikóne Slovenska* (1999), *Biografickom lexikóne Slovenska 1 – 3* (2002 – 2007), *Lexikóne osobností mesta Martin* (2006) a s A. Maťovčíkom vydal teoretickú príručku *Biografistika* (2005). Ďalej z veľkého množstva publikácií spomeňme aspoň monografie *Tatrínska sednica čachtická 1847 (Portréty účastníkov)* (2007) či *Štúr a Hurban, myšlienka a čin* (2017), obe vydané vo Vydavateľstve Matice slovenskej, vypracoval viacero vysokoškolských učebníc a spolupracoval pri zostavení a publikovaní viacerých zborníkov.

V najnovšie vydanej knihe pátra po osudoch mladých nádejných slovenských vzdelancoch študujúcich na nemeckých univerzitách. Knihu poňal organicky biografickým popisom osobností od prvotného myšlienkového vstupu v podobe Platónovej filozofie cez jej odkaz v nemeckej klasickej filozofii predovšetkým u Georga Wilhelma Fridricha Hegela. Prenos myšlienok na profesorov na nemeckých univerzitách v Berlíne, Halle a Jene až k samotným recipientom – slovenským študentom v prvej polovici 18. storočia. Monografia sa pokúša zobrazíť ideový prerod štúrovcov od racionalistického osvietenstva cez idealistický romantizmus až k myšlienke revolučného zvratu a perspektíve vízie slovanského sveta. Ponúka nový interdisciplinárny pohľad na hlbšie pochopenie ojedinelého fenoménu silnej generácie národných buditeľov. Recenzent knihy Július Lomenčík to ohodnotil: „V doterajšom bádaní nikto doteraz tak konzistentne nepoukázal na pevné filozofické základy všetkých štúrovcov, ktorí študovali v Nemecku.“ Je nepochybným faktom, že Hegelova filozofia silno ovplyvnila

národnobuditeľskú generáciu v ich chápaní dejín, názoroch na štát (jeho formy a funkcie), v interpretácii viacerých otázok ontológie, gnozeológie, ale aj estetiky a čiastočne teológie. Hegeliáni ako napríklad Bott a Pott pretláčajúci myšlienku zavedenia národného jazyka ovplyvnili a podnietili štúrovcov k úsiliam smerujúcich k zavedeniu kodifikovaného spisovného jazyka. Duchovný odkaz nemeckého klasického idealizmu a romantické myslenie prinieslo slovenskému národu prostredníctvom štúrovcov kodifikovaný jazyk, literárne diela, vedecké bádanie, inštitucionalizáciu kultúry a vznik celoslovenských kultúrnych spolkov. Položil sa základ kultúrnopolitického bytia slovenského národa na báze boja za uznanie svojbytnosti, národnej identity a autonómie. Nato bola potrebná početná vrstva slovenskej inteligencie, ktorá si vzdelanie zdokonaľovala na vychýrených protestantských univerzitách v nemeckých krajinách. Táto progresívna vlna sa zaslúžila o rozvoj duchovného, kultúrneho, literárneho, umeleckého a spoločenského života. Po krátkom úvode, ktorý nás zasuť do dobových reálií súvisiacich so štúdiom na nemeckých univerzitách, prechádza autor od vzniku ideí ku konkrétnym predstaviteľom. V úvodnej kapitole sa venuje Platónovi a Hegelovi, rovnako ďalším nemeckým filozofom a vplyvu antického mysliteľa na novovekú filozofiu. Rovnako aj vplyvu platonizmu a hegelianizmu na štúrovcov. Druhý okruh problematiky *Štúrovci na nemeckých univerzitách* je rozdelený na tri obsahové celky podľa miesta štúdia a to štúrovci na univerzite v Berlíne, štúrovci na univerzite v Halle a štúrovci na univerzite v Jene. Každá stať má rovnakú štruktúru, v úvode nás autor oboznámi s univerzitným mestom, samotnou univerzitou a jej históriou, následne s biografiou profesorského zboru vyučujúcich na konkrétnych vzdelávacích inštitúciách a následne spomenie slávnych absolventov a čo je hlavný účel publikácie aj absolventov z radov študujúcej slovenskej inteligencie. Kniha sa tak stáva veľmi cennou rukoväťou pri poznaní štúrovských predstaviteľov. Je veľmi vhodná pre študentov, isto sa v práci odzrkadlila autorova dlhoročná pedagogická činnosť. Tvorí súhrn osobností, ich biografický sumár; prínos a dielo, myšlienkový odkaz ako reflexiu ideového vplyvu nemeckej filozofie.

Spracovaný materiál je veľmi bohatý. Na berlínskej univerzite študovali Samuel Tomášik, Karol Jozef Bradovka, Karol Drahotín Štúr, Štefan Mandelík a Jakub Grajchman. Na univerzite v Halle, vzhľadom na prívetivejšie finančné náklady spojené so štúdiom, vzdelanie nadobudlo ešte väčšie množstvo slovenskej inteligencie. V prvom rade je spomenutý a široko spracovaný náš národný veľikán Ľudovít Velislav Štúr, ďalej to boli: Gustáv Andrej Grossmann, Ondrej Ľudovít Homola, Benjamín Pravoslav Červenák, Jonáš Záborský, Ján Vekoslav Bysterecký, Samo Bohdan Hroboň, Ján Drahotín Ondruš, Jozef Horváth, Andrej Krasislav Sládkovič, Ján Blahoslav Kalinčiak, Andrej Boleslav Ďurček, Ján Bysterský, Ľudovít Jaroslav Šulek, August Horislav Krčméry, Ľudovít Adolf Reuss a mnohí ďalší spomínaní v predmetnej monografii. Rovnako je to so sumárom slovenskej mládeže študujúcej na univerzite v Jene, spomeňme aspoň Karola Braxatorisa, Jonatana Dobroslava Čipku, Ľudovíta Bohdana Grossmanna či Samuela Augustína Rutkaja. Ide o bohaté personálne komplementárium. Každý, kto chce poznať našu národne najsilnejšiu štúrovskú generáciu, by rozhodne nemal predmetnú publikáciu opomenúť. Dotvára obraz o národnobuditeľskej generácii,

predovšetkým tých, ktorí študovali v Nemecku. V statiach o vplyve nemeckej filozofie sa dotýka aj tých národných dejateľov, ktorí túto možnosť nemali, ako napríklad Jozef Miloslav Hurban, ale filozofia G. W. F. Hegela ho ovplyvnila. Preto ju možno považovať za prínosný súhrn k štúrovskej problematike všeobecne a vzťahu našej inteligencie k nemeckej filozofii v prvej polovici 18. storočia v užšom zmysle.

Radoslav Žgrada